

Metafizik III. Kitap (B=Beta): Bilim Olarak Metafizik

1. Bölüm: Metafiziğin Ana Problemleri

-Bu bölümde, öncelikle varlığa ilişkin ilk ilkeler ve nedenlerle ilgili metafiziğin ele alması gereken sorunlar üzerinde durulmaktadır. Bu bölümde, daha sonraki bölümlerde tartışılacak olan 14 sorunun (aporia) ne olduğu belirlenmektedir. Buna göre,

1. sorun, dört nedene (formel, maddi, fail, ereksel) ilişkin olarak nedenlerin tek bir bilime mi, yoksa birçok bilime mi ait olduğuyula ilgili problemidir. 2. sorun, böyle bir bilimin sadece tözün ilk ilkelerini ele almalı, yoksa bir ve aynı şeyi hem onaylama hem de reddetme anlamında her türlü kanıtlamanın temelinde olan ilkeleri mi ele alması gerektiğiyle ilgilidir. 3. sorun, böyle bir bilimin, bütün tözleri ele alan tek bir bilim mi olduğu, yoksa birden fazla bilim mi olduğuyula ilgilidir. 4. sorun, sadece duyusal tözler mi vardır, yoksa başka türden tözlerin de varlığını kabul etmek gerektiğiyle ilgilidir. 5. sorun, incelenmesi gereken sadece tözler mi, yoksa tözlerin özsel niteliklerinin de ele alınması gerektiğiyle ilgilidir. Ayrıca Anı ve Başka olan, Benzer ve Benzemez olan, Özdeşlik ve Başkalık, Öncelik ve Sonralık ne anlama gelmektedir incelemek gerekir. 6. sorun, Varlıkların ilkeleri ve öğeleri, cinsler midir, yoksa her varlıkta bulunan ve bu varlığın kendilerine bölündüğü kısımlar mıdır? 7. sorun, eğer ilkeler cinsler ise, bu cinsler bireyler hakkında evetlenen yakın cinsler midir, yoksa uzak cinsler midir? 8. sorun, Maddenin ya da cevherin dışında kendinde neden olan bir töz var mıdır, yoksa yok mudur? Bu töz kendi başına var olabilir mi, yoksa olamaz mı? O, tek midir, yoksa çok mudur? 9. sorun, ister formel ister maddi ilkeler olsun, ilkeler sayı bakımından mı, yoksa tür bakımından mı sonludurlar? 10. sorun, yok-oluşa tabi varlıklar ile tabi olmayan varlıkların ilkelerin aynı mıdır, yoksa farklı mıdır? 11. sorun, Birlik ve Varlık, acaba Pythagorasçılarının ve Platoncularının ileri sürdükleri gibi bir başka şeyin nitelikleri olmayıp bizzat şeylerin tözü müdür, yoksa başka filozofların (ör. Empedokles) ileri sürdükleri gibi başka türden bir şey midir? 12. sorun, ilkeler, tümeler midirler, yoksa bireysel nesnelere benzer şeyler midirler? 13. sorun, ilkeler bilkuvve ya da gizil olarak mı, yoksa bilfiil ya da aktüel olarak mı vardırırlar? 14. sorun, matematiksel ve geometrik figürler tözler midir, yoksa değiller midir? Eğer tözler ise, duyusal varlıktan ayrı mıdırılar, yoksa onlarda mıdırılar?

2. Bölüm: Birinci, İkinci, Üçüncü, Beşinci ve Dördüncü Sorunlar Üzerine

Bu bölümde, ilk beş sorun üzerinde durulur. Bu sorunlara ilişkin daha önceki filozofların ileri sürdükleri düşüncelerin tutarlılıkları incelenir. İlkelerin ve nedenlerin çokluğu nedeniyle, bunları inceleyen farklı bilimlerin olması gerektiği ifade edilir. Ancak bu bilimler arasında, var olanları dört temel neden açısından ele alan ve özünü açıklayan bilimin bilgelik adını almayı hak edeceği vurgulanır. Nedenlerle birlikte, kanıtlamanın ilkelerini ele alan, konuya özgü olarak farklı bilimlerin olması gerektiği vurgulanır.

3. Bölüm: Altıncı ve Yedinci Sorunlar Üzerine

Var olanların ilkeleri ve nedenleri olarak cinsler mi yoksa bireysel şeylerin kendilerini mi kabul etmek gerekir? Örneğin maddi tözü kabul eden filozoflar, şeyleri meydana getiren bu maddi tözlerden oluşan varlıkların cinslerinin ilkeler olduklarını söylememektedirler. Eğer ilkelerin cinsler olduğu kabul edilirse, ilkeler olarak ilk cinsler mi, yoksa bireylere yüklenen en son türler mi kabul etmek gerekir tartışmalıdır.